

GÖY QURŞAĞI

UŞAQ JURNALI

3(57)-2016

Bakı şəhəri 201 N-li
tam orta məktəb

alitra
art studiya

ATAKİŞİYEV QURBAN

SALMANOVA ŞOLƏ

NADİROVA NƏRMİN

MUXTARZADƏ LAMİYƏ

MİRZƏLİYEV CAVİD

MƏMMƏDLİ NİHAD

MƏCİDLİ MƏHƏMMƏD

CƏLİLOVA NİGAR

BAXŞİYEV İBRƏT

AĞAYEVA NƏRMİN

QASIMZADƏ ŞÜKÜR

RÜSTƏMOV XƏYYAM

QƏNİYEV MÜR VƏT

XƏLİLOVA AYTAÇ

NAĞIL BİLİCİSİ

Nağıllar dünyası... Qəzəbli divlər, alovpüskürən əjdahalar, toyuq ayaqları üstündəki daxmada yaşayan küpəgirən qarılar, elflər, qnomlar, su pəriləri, yetim qızlar, ögey analar, çoxbilmiş cırtanlar aləmi... Biz bu sehrli dünyanı ta qədimlərdən sevmişik. Nənə və babalarımız arzularını, xəyallarını nağıllara hopdurub bizə əmanət ediblər. Biz də bu əmanəti qorumağa çalışmışıq... Şəkillər çəkmiş, kitablar nəşr etmiş, müsabiqələr keçirtmişik...

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası "Nağıl Bilicisi" adlı əyləncəli müsabiqəyə yekun vurdu. Artıq neçə illərdir ki, kitabxananın Nağıl otağında nağıl saatları keçirilir. Nağıllar hər bir xalqın uzun qış gecələrinin, nənəli-babalı dünyasının əziz, unudulmaz ətrini özündə yaşadır. Nağıllar milli-mənəvi dəyərlərin əbədiyaşar boxçası olmaqla bərabər, ən çıxılmaz çətinliklərin asan yolunu göstərir, heç vaxt yaxşıların darda qalmayacağı həqiqətini, xeyirin şər üzərində qalib gəldiyini özündə ehtiva edir.

7-10 yaşlı uşaqlar arasında keçirilən əyləncəli müsabiqə 4 mərhələdə - "Axırncı nağılın adını kim söyləsə...", "Müəllif nağılları", "Teleqramma", "Sehrli zənbil", yekunda isə "Tap görün" müsabiqəsi keçirildi. Suallara düzgün cavab verənlərə jeton verildi. Müsabiqənin sonunda ən çox mükafat jetonu qazanan oxucu "Nağıl Bilicisi" adına layiq görülərək medal qazandı.

Müsabiqənin qalibi Yasamal rayonu 53 sayılı tam orta məktəbin IV sinif şagirdi İsmayılova Nəzrin oldu. Kitabxana rəhbərliyi tərəfindən "Nağıl Bilicisi" medalı Nəzrinə təqdim olundu. Tədbir iştirakçıları onu təbrik edərək müvəffəqiyyətlər arzuladılar. Kitabxananın təsis etdiyi "Göy qurşağı" uşaq jurnalı iştirakçılara hədiyyə edildi. Nəzrin, bütün kitabsevərlər adından səni təbrik edirik! Daim uğur səninlə olsun!

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında 1 iyun - Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi günü və Ümumdünya Süd günü ilə bağlı "Süd qoxulu körpələr" adlı tədbir keçirdi.

Tədbirdə Nizami rayonu Zəngi liseyinin şagirdləri iştirak etdilər.

İlk öncə tədbiri liseyin balaca fidanları, onlara məxsus olan özəl günü açıq elan edərək flashmob göstərdilər. Sonra 1 iyun - Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi günü ilə bağlı hazırlamış "Yatmış gözəl" adlı tədbirin nağıl əsasında qurulmuş ssenarisi uşaqların maraqlı kompozisiyalarının nümayişi ilə davam etdirildi. Uşaqların nümayiş etdirdikləri nağıl qəhrəmanlarının personajları, şeirlər, mahnılar, rəqslər və səhnəciklər tədbir iştirakçılarında xoş əhvali-ruhiyyə yaratdı.

Sonra qonaqları salamlayan kitabxananın direktoru Şəhla Qəmbərova uşaqları bayram münasibətilə təbrik etdi.

Daha sonra çıxış edən uşaq yazıçıları Sevinc Nuruqızı, Gülzar İbrahimova uşaqları təbrik edərək vurğuladılar ki, uşaqlar bizim gələcəyimizdir. Tarix boyu hər bir dövlət, hər bir cəmiyyət gələcəyi olan uşaqların qayğısına qalması, onların fiziki və mənəvi cəhətdən böyüməsini təmin etməyi özünün ən ümdə vəzifələrindən biri hesab edib. Azərbaycan dövləti də bu mühüm məsələyə qayğı ilə yanaşır. Bu gün müstəqil Azərbaycanın uşaqları diqqət və qayğı ilə əhatə olunub.

Tədbir uşaqlara hədiyyələrin verilməsi ilə yekunlaşdı.

UŞAQLAR

ULDUZ

CHOCOLATE & CANDY

ŞOKOLAD FABRİKİNDƏ

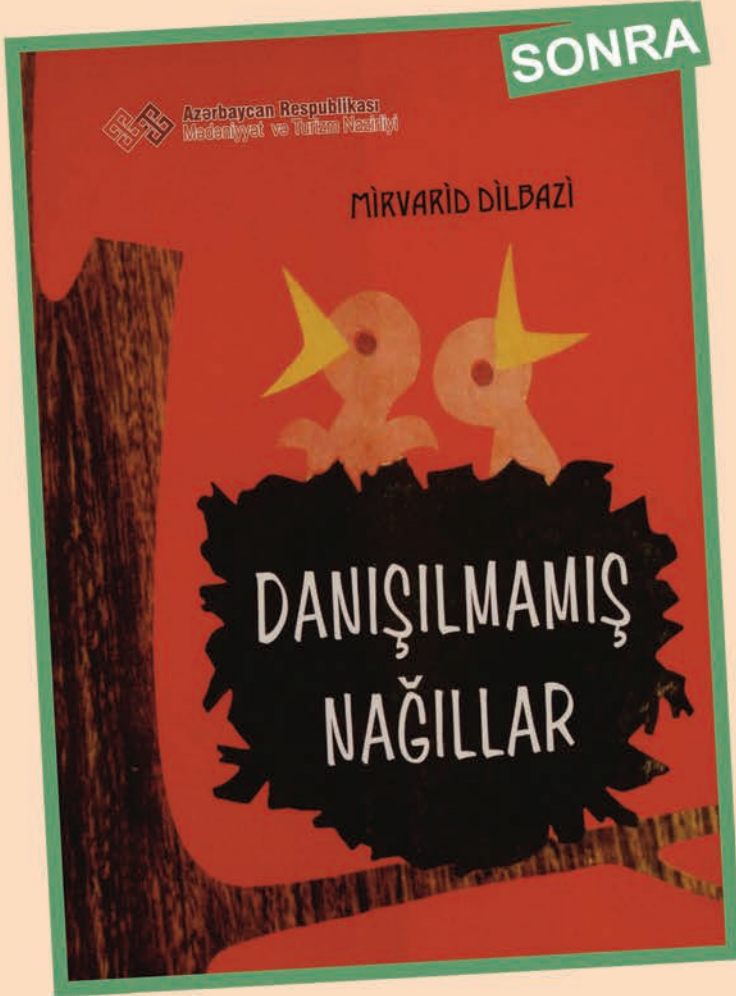
Yadıma bilirsən nə düşdü?! Roald Dalın məşhur “Çarli və şokolad fabriki” əsəri və Tim Byertonun eyniadlı filmi. İki nənəsi, iki babası və kasıb valideynləri ilə kiçik daxmada yaşayan Çarli və onun küçədən tapdığı pulla aldığı şokoladın içindən çıxan beşinci qızıl bilet. Elə həmin biletlə də Çarli ucsuz-bucaqsız şokolad fabrikinin sahibinə çevrilir...

İyulun 13-də 11 iyul Ümumdünya Şokolad günü ilə əlaqədar F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası öz oxucuları üçün “Ulduz” şokolad fabrikinə ekskursiya təşkil etdi. Şişşirin bir ekskursiya...

Fabrikin əməkdaşları ekskursiya iştirakçılarını şokoladın hazırlanma texnologiyası ilə tanış etdilər. Uşaqlarla birgə bütün istehsal sahəsi üzrə gəzinti təşkil edildi, şokoladlardan dadma şəraiti yaradıldı. Əminəm ki, ekskursiya iştirakçılarından heç kim “Çarli və şokolad fabriki” filmindəki birinci biletin sahibi Avqust Qlup kimi acgözlüklə şokolad yeməyə girişmədi... Həmçinin, ekskursiya iştirakçılarına “Ulduz” şokolad fabrikinin məhsulları hədiyyə olundu.

Şokolad günü 1995-ci ildə fransızlar tərəfindən düşünüldü. Bu gün şokoladın hazırlandığı fabrik, zavod və ya şirniyyat müəssisələri ziyarət edilir, şokoladın necə hazırlandığı barədə danışılır, müsabiqələr, sərgilər keçirilir, verilən ustad dərslərində uşaqlar özünü “şokoladçı” kimi sınayır.

SONRA

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

MİRVARİD DİLBAZI

DANIŞILMAMIŞ
NAĞILLAR

Birəbİtdən quşu

Balaca bir quş nazik budağın lap ucunda özünə yuva qururdu.

Göyərçin bütün günü ona dedi:

— Yuvanı orda qurrma! Qurrma!

Bildirçin sözə qarışdı:

— Bu budaq yuva saxlamazzz!

Saxlamazzz! İynə kimi nazik birəbİtdən quşu onlara belə cavab verdi:

— Mən yuvanı burada quracağam, balalarım da buradan uçmağı öyrədəcəyəm. Mən yellənməyi çox sevirəm, çox-çox.

Rəssam Günəş

Payızda tarlanı şumladılar. Toxum səpdilər. Qış gəldi. Qar yağdı. Tarla bütün qışı qarın altında yatdı. Yazda qar əridi. Tarla qarqara göründü. Elə ki, toxumlar cücərdi, tarla yamyaşıl oldu.

Bir gün Leyli anası ilə tarlaya gəldi. O, torpağı bəzəkli görcək çox sevindi. Buraya günəş işıq, buludlar kölgə salırdı. Elə bil kim isə tarlanı sarı, sürməyi, yaşıl, mavi boyalarla rəngləyir və yenidən silirdi.

Leyli tarlaya baxa-baxa düşünürdü: „Görəsən naxışları tarlaya kim vurur? Bu şəkilləri kim çəkir?“ Bol işıqlı Günəş — rəssam Günəş isə buludların arasından parlıdayır, Leyliyə baxıb gülümsəyirdi.

Dolaşalar

Leyli bir gün yenə də ərik ağacının altında oturmuşdu. Başının üstündən dimdiyində xardaca çöp tutmuş tükləri qara rəngli bir quş uçdu.

Bu, dolaşa idi. O, qarşısındakı evin divarına qondu. Özünə yuva qurmağa başladı. Leyli gözələrini quşdan ayırmadı. Quş geri qayıtdı. Leylidən bir az aralı bir ağaca qondu. Dimdiyi ilə təzə açılmış yarpaqları yoxladı. Heç birisini qura bilmədi. Qanadlarını açdı, ayaqlarını budağa möhkəm dayayıb, bir neçə dəfə dartındı. Axırda yarpağı qırdı. Ancaq nə qədər çalışdısa uça bilmədi. Görünür, şaxəli yarpağa onun gücü çatmırdı. Dolaşa bir az dincəldi, sonra bütün gücünü topladı, nəhayət, uçdu. Yarpağı yuvaya apardı. Yuvanın üstündə oturmuş o biri quş geri döndü. O da həmin budağın üstünə qondu.

İki quş bütün günü yuvalarını qurmaq üçün beləcə işlədilər.

Axşam ağır işdən yorulmuş quşlar yuvalarının üstə qondular. Şirin-şirin cikkildəşdilər:

— Balalarımızın gözü günəşi görsün!
Qanadları güclü, nəğmələri şən olsun!
Şən! Şən! Şən!

Əvvəl

MİRVARİD
DİLBAZI

DANIŞILMAMIŞ
NAĞILLAR

ƏVVƏL

Н. НОСОВ

Јамаз

АЗƏРНƏШР • 1963

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

N.N.Nosov

ҲАММ

SONRA

AZƏRNƏŞR - 1963

Bobkanın yaşıl, daha doğrusu xaki rəngli qəşəng bir şalvarı vardı. Bobka şalvarını çox xoşlayırdı, həmişə öyünüb deyirdi:

– Uşaqlar, görün necə şalvarım var. Lap əsgər şalvarıdır! Əlbəttə, uşaqlar ona həsəd aparırdılar. Çünki heç kəsin yaşıl şalvarı yox idi. Bir dəfə Bobka hasardan aşanda bu qəşəng şalvarı mismara ilişib cırıldı. O, hirsindən az qaldı ağlasın, tez evə qaçıb anasından xahiş etdi ki, şalvarım cırıqımı tiksin.

Anası acıqlandı:

– Sən hasarlara çıxıb şalvarını cıracaqsan, mən də yamaq vuracağam?

– Ana, bir də çıxmıyacağam, şalvarımı tik!

– Özün tik.

– Axı mən tikmək bacarmıram!

– Cırmağı bacarırsan, tikməyi də bacar.

– Onda mən də elə-belə gəzəcəyəm, – deyə Bobka mızıldandı və həyəətə getdi.

Uşaqlar onun şalvarındakı yırtığı görüb gülməyə başladılar.

– Sən necə əsgərsən ki, şalvarın cırıqdır? – dedilər. Bobka isə özünü təmizə çıxarmaq üçün dedi:

– Neyləyim, anamdan xahiş etdim, tikmək istəmədi. Uşaqlar dedilər:

– Əsgərlərin şalvarını heç anaları yamayır? Əsgər hər şeyi özü bacarmalıdır. Yamaq salmağı, düymə tikməyi...

Bobka utandı.

O, evə gedib anasından iynə, sap, bir də yaşıl parça istədi. Parçadan əl böyüklükdə kəsib şalvarına tikməyə başladı. Bu, o qədər də asan iş deyildi. Həm də Bobka çox tələsdiyindən iynə tez-tez onun əlinə batırdı:

– Zəhrimara qalasan, əlimi niyə sancırsan?! – deyə o, iynəyə acıqlandı və lap ucundan elə ehtiyatla tutdu ki, barmağına batmasın.

Nəhayət, şalvarı yamadı. Ancaq yamaq çox səliqəsiz salınmışdı; lap qurumuş göbələyə oxşayırdı, parça hər tərəfdən elə büzülmüşdü ki, şalvarın bir qıçı gödəlmışdi.

– Yox, belə yaramaz, – deyə Bobka şalvara baxıb mızıldandı, – bayaqkıdan da pis oldu. Gərək təzədən yamayam.

O, bıçağı götürüb yamağı sökdü, yenidən hamarlayıb şalvarın yırtıq yerinə qoydu, karandaşla yaxşıca cızıb yerini nişanladı və təzədən tikməyə başladı. İndi o, tələsmədən, səliqə ilə tikir və tez-tez yoxlayırdı ki, yamaq nişanladığı cızıqdan kənara çıxmıyın.

Bobka çox əlləşdi, fısıldadı, mıqıldadı, tikib qurtardı, indi yamağa baxanın həvəsi gəlirdi. Bobka onu düz yerində tikmişdi, heç büzməmişdi. Yamağı həm də elə möhkəm tikmişdi ki, heç dişlə də qopartmaq olmazdı.

Nəhayət, Bobka şalvarını geyib həyəətə çıxdı.

Uşaqlar onun başına toplaşdılar.

Onlar dedilər:

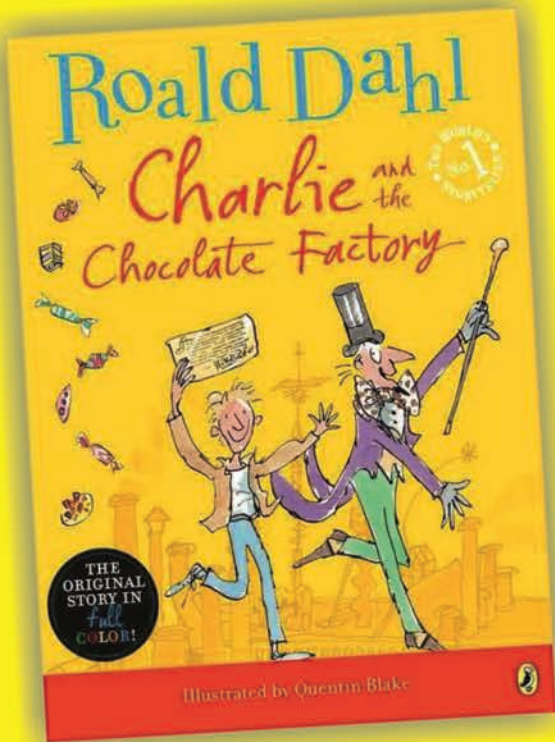
– Afərin! Uşaqlar, bir baxın, yamaq qələmlə nişanlanıb. O saat görünür ki, özü tikib.

Bobka isə hər tərəfə çevrilirdi ki, hamu görsün.

Bobka dedi:

– Eh, bircə düymə tikməyi də öyrənsəm, yaxşı olar, heyif ki, hamısı yerindədir, biri də düşməyib! Eybi yoxdur, nə vaxt düşsə, mütləq özüm tikəcəyəm.

Charlie's Chocolate Factory

much older than you think. I can't go on for ever. I've got no children of my own, no family at all. So who is going to run the factory when I get too old to do it myself? Someone's got to keep it going — if only for the sake of the Oompa-Loompas. Mind you, there are thousands of clever men who would give anything for the chance to come in and take over from me, but I don't want that sort of person. I don't want a grown-up person at all. A grown-up won't listen to me; he won't learn. He will try to do things his own way and not mine. So I have to have a child. I want a good sensible loving child, one to whom I can tell all my most precious sweet-making secrets — while I am still alive.'

'So that is why you sent out the Golden Tickets!' cried Charlie.

'Exactly!' said Mr Wonka. 'I decided to invite five children to the factory, and the one I liked best at the end of the day would be the winner!'

'But Mr Wonka,' stammered Grandpa Joe, 'do you really and truly mean that you are giving the whole of this enormous factory to little Charlie? After all ...'

'There's no time for arguments!' cried Mr Wonka. 'We must go at once and fetch the rest of the family — Charlie's father and his mother and anyone else that's around! They can all live in the factory from now on! They can all help to run it until Charlie is old enough to do it by himself! Where do you live, Charlie?'

Charlie peered down through the glass floor at the snow-covered houses that lay below. 'It's over there,' he said, pointing. 'It's that little cottage right on the edge of the town, the tiny little one ...'

'I see it!' cried Mr Wonka, and he pressed some more buttons and the lift shot down towards Charlie's house.

'I'm afraid my mother won't come with us,' Charlie said sadly. 'Why ever not?'

'Because she won't leave Grandma Josephine and Grandma Georgina and Grandpa George.'

'But they must come too.'

'They can't,' Charlie said. 'They're very old and they haven't been out of bed for twenty years.'

'Then we'll take the bed along as well, with them

The great glass lift was now hovering high over the town. Inside the lift stood Mr Wonka,

Grandpa Joe, and little Charlie.

'How I love my chocolate factory,' said Mr Wonka, gazing down. Then he paused, and he turned around and looked at Charlie with a most serious expression on his face. 'Do you love it too, Charlie?' he asked.

'Oh, yes,' cried Charlie, 'I think it's the most wonderful place in the whole world!'

'I am very pleased to hear you say that,' said Mr Wonka, looking more serious than ever. He went on staring at Charlie. 'Yes,' he said, 'I am very pleased indeed to hear you say that. And now I shall tell you why.' Mr Wonka cocked his head to one side and all at once the tiny twinkling wrinkles of a smile appeared around the corners of his eyes, and he said, 'You see, my dear boy, I have decided to make you a present of the whole place. As soon as you are old enough to run it, the entire factory will become yours.'

Charlie stared at Mr Wonka. Grandpa Joe opened his mouth to speak, but no words came out.

'It's quite true,' Mr Wonka said, smiling broadly now. 'I really am giving it to you. That's all right, isn't it?'

'Giving it to him?' gasped Grandpa Joe. 'You must be joking.'

'I'm not joking, sir. I'm deadly serious.'

'But ... but ... why should you want to give your factory to little Charlie?'

'Listen,' Mr Wonka said, 'I'm an old man. I'm

in it,' said Mr Wonka. 'There's plenty of room in this lift for a bed.'

'You couldn't get the bed out of the house,' said Grandpa Joe. 'It won't go through the door.'

'You mustn't despair!' cried Mr Wonka. 'Nothing is impossible! You watch!'

The lift was now hovering over the roof of the Buckets' little house.

'What are you going to do?' cried Charlie.

'I'm going right on in to fetch them,' said Mr Wonka.

'How?' asked Grandpa Joe.

'Through the roof,' said Mr Wonka, pressing another button.

'No!' shouted Charlie.

'Stop!' shouted Grandpa Joe.

CRASH went the lift, right down through the roof of the house into the old people's bedroom. Showers of dust and broken tiles and bits of wood and cockroaches and spiders and bricks and cement went raining down on the three old ones who were lying in bed, and each of them thought that the end of the world was come. Grandma Georgina fainted, Grandma Josephine dropped her false teeth, Grandpa George put his head under the blanket, and Mr and Mrs Bucket came rushing in from the next room.

'Save us!' cried Grandma Josephine.

'Calm yourself, my darling wife,' said Grandpa Joe, stepping out of the lift. 'It's only us.'

'Mother!' cried Charlie, rushing into Mrs Bucket's arms. 'Mother! Mother! Listen to what's happened! We're all going back to live in Mr Wonka's factory and we're going to help him to run it and he's given it all to me and ... and ... and ... and ...'

'What are you talking about?' said Mrs Bucket.

'Just look at our house!' cried poor Mr Bucket. 'It's in ruins!'

'My dear sir,' said Mr Wonka, jumping forward and shaking Mr Bucket warmly by the hand, 'I'm so very glad to meet you. You mustn't worry about your house. From now on, you're never going to need it again, anyway.'

'Who is this crazy man?' screamed Grandma Josephine. 'He could have killed us all.' 'This,' said Grandpa Joe, 'is Mr Willy Wonka himself'

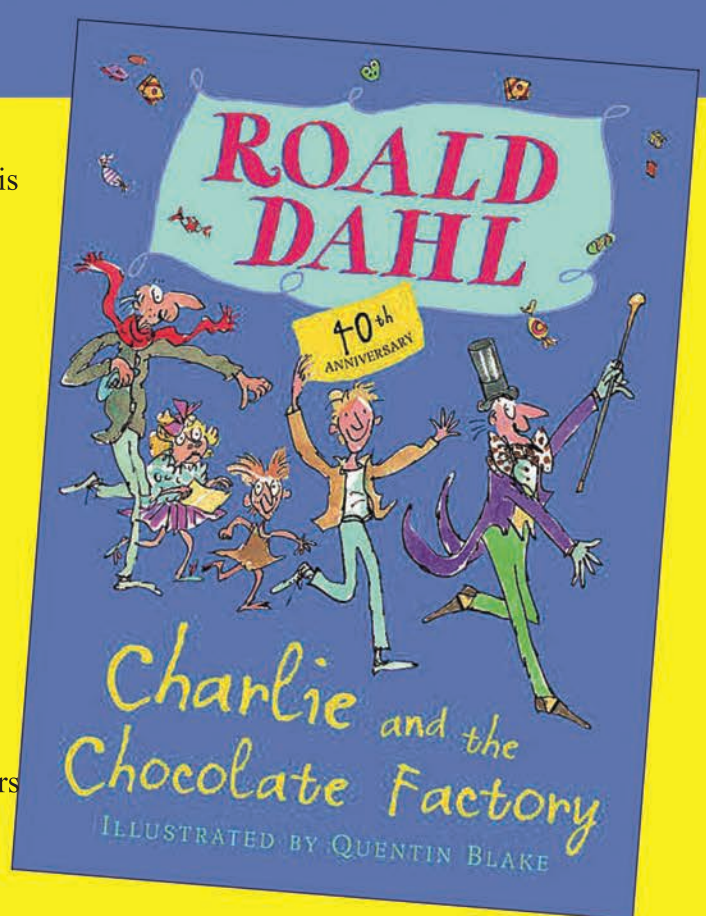
It took quite a time for Grandpa Joe and Charlie to explain to everyone exactly what had been happening to them all day. And even then they all refused to ride back to the factory in the lift.

'I'd rather die in my bed!' shouted Grandma Josephine.

'So would I!' cried Grandma Georgina.

'I refuse to go!' announced Grandpa George.

So Mr Wonka and Grandpa Joe and Charlie, taking no notice of their screams, simply pushed the bed into the lift. They pushed Mr and Mrs Bucket in

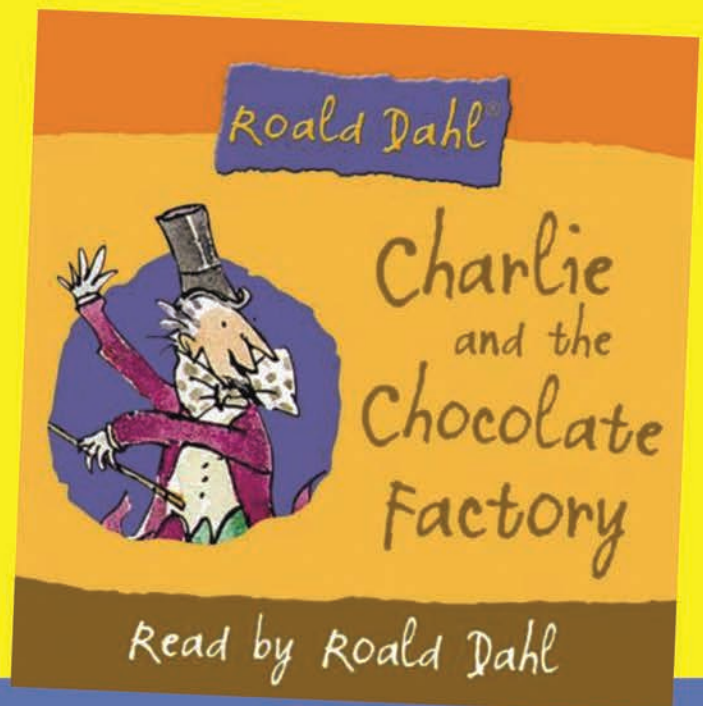
after it. Then they got in themselves. Mr Wonka pressed a button. The doors closed. Grandma Georgina screamed. And the lift rose up off the floor and shot through the hole in the roof, out into the open sky.

Charlie climbed on to the bed and tried to calm the three old people who were still petrified with fear. 'Please don't be frightened,' he said. 'It's quite safe. And we're going to the most wonderful place in the world!'

'Charlie's right,' said Grandpa Joe.

'Will there be anything to eat when we get there?' asked Grandma Josephine. 'I'm starving! The whole family is starving!'

'Anything to eat?' cried Charlie laughing. 'Oh, you just wait and see!'

KEYT Dİ KAMİLLO

Dovşan Edvardın qeyri-adi səyahəti

5-ci hissə

Misir küçəsindəki evdə sakitlik hökm sürürdü: Tüleyin ailəsi İngiltərə səfərinə hazırlaşır. Edvardın yol çantasını Abilin yığırdı. O, Edvard üçün hər şeyin ən gözəlini seçirdi: ən nəfis kostyumları, ən gözəl şlyapaları və üç cüt yaraşığı çəkmə – bir sözlə, elə şeyləri ki, onları geyinən Edvard öz yaraşığı görkəmi ilə bütün Londonu məftun edə bilsin. Hər növbəti əşyanı çantaya qoyan Abilin əvvəlcə onu Edvarda göstərir və deyirdi:

– Edvard, sənə, bu kostyumla geyinməyə hansı köynəyi qoyum? Bunu?

Və yaxud:

– Sənin qara jiletini də götürək, hə? O sənə çox gözəl yaraşır. Və nəhayət, günəşli bir may səhəri Edvard Abilin və Tüleyin ailəsi ilə birlikdə gəminin göyərtdəsində idi. Peleqrina limanda dayanmışdı. Başında enli kənarları rənbərəng çiçəklərlə bəzədilmiş şlyapa var idi. O, qara və parıltılı gözlərini Edvarddan çəkmirdi.

– Sağ ol, nənə! Görüşərik, – Abilin qışqırdı. – Mən səni sevirəm!

Gəmi tərpəndi. Peleqrina Abilinə əl elədi:

– Görüşənədək, gənc qız. Yaxşı yol.

Elə bu vaxt Edvard hiss etdi ki, gözləri yaşarıb. Yəqin gözlərinə Abilin göz yaşını düşmüşdü. Axı Abilin niyə onu belə möhkəm qucaqlayır? Hər dəfə elə bərk sıxır ki, onun paltarları əzik-əzik olur. Budur, Peleqrina da daxil olmaqla, sahildə dayanmış bütün adamlar artıq gözdən itdilər. Edvard bundan heç təəssüflənmədi, əksinə sevindi.

Gözlənildiyi kimi, Edvard Tüleyin gəmidəki sərnəşinlərin marağına səbəb oldu:

– Əla dovşandır. Maraqlıdır, – boğazında üç sap mirvarisi olan yaşlı qadın onu yaxından görmək üçün bir qədər əyildi.

Abilin təşəkkür etməyi özünə borc bildi:

– Çox sağ olun.

Gəmidə səyahətə çıxan bir neçə balaca qız Edvarda qəribə ehtiraslı nəzərlə baxdılar. Edvard hiss etdi ki, bu qızıcaqlar ona əl vurmaq və yaxud qucaqlarında tutmaq istəyirlər. Edvard yanılmamışdı. Az çəkmədi qızlar bu xahişlə Abilinə müraciət etdilər.

– Xeyr, – Abilin etiraz etdi, – bu, hər tanımadığı adamın qucağına gedən dovşanlardan deyil.

Martin və Eymos adlı iki qardaş da Edvardla tanış olmaq arzusunda olduqlarını gizlətmədilər: – O nə etməyi bacarır? – deyər Martin Abilindən soruşdu və uzun ayaqlarını geniş açıb uzanmış Edvardın böyrünə barmağı ilə çırtma vurdu. – Heç nə edə bilmir, – Abilin cavab verdi. – Heç olmasa, quranda hərəkət edə bilir? – bu dəfə Eymos soruşdu. – Yox, o qurulan oyuncaq deyil. – Bəs onda o sənin nəyinə lazımdır? Nə xeyri var sənə? – Martin soruşdu. – Necə yəni nə xeyri? O Edvarddır. Anlayırsan? – Abilin anlatmağa çalışdı. – Anlamıram. Edvard olmağının xeyri nədir? – Eymos istehza ilə güldü. – Heç bir xeyri yoxdur, – Martin razılaşdı. Sonra nə isə düşünürmüş kimi susdu və əlavə etdi. – Şəxsən mən heç vaxt razı olmaram ki, məni onun kimi bəzəsinlər. – Elə mən də, – Eymos onunla razılaşdı. – Onun paltarlarını çıxartmaq olur? – Martin soruşdu. – Əlbəttə olur, – Abilin dedi, – bilirsən onun nə qədər paltarı var. İpək gecə köynəkləri, qalstukları, çəkmələri. Edvard adəti üzrə belə mənasız söhbətlərə əhəmiyyət verməzdi. Zövq almalı o qədər şey vardı ki. Zəif külək əsir, boynundakı şarf dalğalanırdı. Başında həsir şlyapa var idi. Və düşünürdü ki, çox cəlbedici görünür. Elə bu vaxt kimlərsənə onu götürüb sərt hərəkətlə şarfını boynundan çıxartması, kurtkasını və hətta şalvarını soyundurması Edvard üçün olduqca gözlənilməz idi. Gəminin dor ağacına dəyən saatinin cingiltisi hələ də qulağında idi. Sonra onu ayaqlarından tutub başısağa sallatdılar, saati diyirlənib Abilin ayağının altına düşdü. – Sən bir buna bax. Onun tumanı da var! – Martin qışqırdı və Edvardı yuxarı qaldırdı ki, Eymos onun tumanına baxa bilsin. – Soyundur, – Eymos yeni təklif irəli sürdü. – Eləməyin, – deyər Abilin qışqırdı. Amma artıq Martin Edvardın tumanının çəkib çıxartmışdı. Vəziyyət elə həddə çatmışdı ki, Edvard daha əhəmiyyət verməyə bilmirdi. Etinasız qalmaq üçün gərək daş olasan, dəmir olasan. Edvard da daş və dəmir olmadığı üçün dərindən içində idi. İşə bir bax. O çılpaq idi. Təkcə şlyapası başında idi. Başqa heç nə. Sərnişinlərdən kimi maraqla, kimi istehza ilə, kimi də mat qalmış halda ona baxırdı. – Verin mənim dovşanıma, – Abilin qışqırırdı. – Sizinlə deyiləm?! O, mənim dovşanımdır. – Heç nə olmaz! Birtəhər yaşayarsan dovşanımsız. At, at mənə, – Eymos qardaşından Edvardı ona atmasını istədi, əl çaldı, sonra qollarını yana açıb tutmağa hazır vəziyyət aldı. – At da, nə oldu?! – Uşaqlar, xahiş edirəm, – Abilin ağlaya-ağlaya qışqırırdı. – Atmayın. Onun bədəni farfordandı. İndi sınaq.

Amma Martin atdı. Və tamam çılpaq Edvard hava ilə uçdu. Bir dəqiqə bundan öncə Edvard düşünürdü ki, həyatda baş verə biləcək ən pis hadisə gəminin göyərtəsində, bu qədər yad adamın arasında çılpaq qalmaqdır. Amma, sən demə, o haqlı deyilmiş. Sən demə, hələ ən pisi qarşıdaymış. Çılpaq halda bir kobud və yaramaz oğlanın əli ilə digər kobud və yaramaz, üstəgəl acıqverici qəhqəhə ilə gülən oğlana atılmaq varmış.

Eymos Edvardı tutub fəxr ilə yuxarı qaldırdı.

– At, tez ol, at mənə. – Martin qışqırdı.

Eymos Edvardı başı üzərinə qaldırdı. Əllərini arxaya aparıb var gücü ilə irəli, Martinə atmaq istəyirdi ki, Abilin irəli atıldı, başı ilə onun qarnına kəllə vurdu... Və Eymos səndələdi. Yuxarı qalxmış əllərindəki Edvard heç də Martinin irəli uzanmış əllərinə deyil, gəmidən kənara, ucsuz-bucaqsız okeana tərəf uçdu...

6-cı hissə

Farfor dovşan necə ölür?

O da suda boğulur və bata bilir?

Bəs şlyapam? Görəsən, o hələ də başımdadır?

Edvard suyun səthinə toxunana qədər bütün bu suallara bircə-bircə cavab axtardı. Günəş səmanın ən yüksək nöqtəsindəydi. Haradansa lap uzaqlardan Abilin səsi gəlirdi:

– Edvard, qayıt... Edvard...

“Qayıdım?! Çox maraqlıdır, necə qayıdım?! Axmaq qız”, – Edvard düşündü.

O kəlləmayallaq gəmidən kənara düşəndə fürsət tapıb sonuncu dəfə Abilinə gözücu da olsa, baxa bilmişdi. Abilin göyərtədə dayanmışdı. Bir əli ilə gəminin məhəccərindən tutmuşdu. O biri əlində isə lampa var idi. Bəlkə də lampa deyildi. Nə isə işıq saçan şarabənzər bir şey idi. Bəlkə də disk idi. Bəlkə... Aaaa... Bu ki onun qızıl cib saati idi! Deməli, Abilin sol əlindəki bu imiş. Başından yüksəyə qaldırmışdı. Və saat günəş şüaları altında bərq vururdu. Cib saatım! Ay aman! Mən onsuz necə yaşayacam?

Sonra Abilin gözdən itdi, Edvard suya çirpildi. Çirpilmə elə güclü oldu ki, şlyapası başından uçdu. “Aha, sualımın birinə cavab aldım. Şlyapa başımdaymış”, – küləyin qovub apardığı şlyapaya baxa-baxa Edvard düşündü.

Sonra o batmağa başladı.

Batdı, batdı... Getdikcə getdi... Elə dərin yerlərə gedib çatdı ki... Heç gözünü də yummadı. Ona görə yox ki, çox cəsarətliydi, ona görə ki, başqa seçimi yox idi. Onun qələmlə çəkilmiş, heç vaxt bağlanmayan gözləri gördü ki, necə suyun rəngi mavidən yaşıla dəyişir... Sonra göy rəng oldu. Gözləri suya baxırdı. Ta o vaxtadək ki, su qapqara gecə rənginə büründü.

O isə getdikcə daha dərinə düşürdü. Elə bu vaxt imkan tapıb özünə belə bir sual da verdi: “Əgər taleyimə suda boğulmaq yazılısaydı, yəqin ki, çoxdan boğulub batmışdım”.

Başının üstündən suları yara-yara göyərtəsində Abilin olan okean gəmissi üzüb keçdi. Bu o zaman baş verdi ki, farfor dovşan nəhayət ki, okeanın dibinə çatdı, ləngər vura-vura qumun içində batdı və o, həyatında ilk dəfə əsil, heç kimlə bölüşə bilməyəcəyi bir hissə yaşadı.

Edvard Tüleyq qorxdı.

QORUYUR YURDU

MƏTİN GİL ORDU

Biri vardı, biri yox. Bir səltənət vardı yer üzündə. Bu səltənətin ordusu canlı insanlardan deyil, gil əsgərlərdən ibarət idi... Günlərin bir günü... Uşaqlar, oxuduğum bir məqalə məni o qədər təsirləndirdi ki, lap nağıl yazmaq istədim. Nə? Nağıl istəyirsən? Söz verirəm. Bu nağılı mütləq tamamlayacam. Amma gəl sənə gil ordu haqqında əsil məlumatı çatdırım...

Çinin Sianya vilayətində əkinçilər tez-tez torpaq şumlayarkən gildən düzəldilmiş insan kəllələrinə rast gəlirdi. Amma bu kəllələrin qədim sirli amulet olduğunu düşünən kəndlilər onlara toxunmaqdan çəkinir, ehtimal edirdilər ki, bütün bəlalарın mənbəyi məhz bu kəllələrdir.

Gil kəllələrin sirri məhz 1974-cü ildə açıldı. Günlərin bir günü sadə kəndli Yan öz torpağında su quyusu qazmaq fikrinə düşür. Quyunu ha qazır, su çıxır, amma əvəzinə 5 metr dərinlikdə ölçüləri insan bədəninin ölçüləri ilə eyni olan gil əsgər fiquru tapılır. Sonra Yan quyunu yenə qazır. Və daha bir-neçə gil əsgər çıxır. Sonra yenə də, yenə də... Alimlər dəvət edilir. Bütöv bir gil ordu onların əli ilə qazılıb çıxardılır. Məlum olur ki, gil əsgər fiqurları 2000 ildir ki, yerin altındadırlar. Yəni Çinin əfsanəvi qəhrəmanı Tzin Şixuandinin ölümündən, ta bu günə qədər.

Kəndli Yanın qazdığı quyu yerindən 6000 fiqur çıxmışdı. Gil ordunun qalan əsgərləri – 2000 əsgər isə ondan bir neçə il sonra aşkarlandı. 15 il sonra isə gil əsgərlərin yüksək rütbəli zabidləri azad edildi.

700 USTA VƏ BİR GİL ORDU

700 ustanın 30 il ərzində gecə-gündüz işləyib yaratdıqları bu gil ordu qədim dünya möcüzələrindən hesab edilir. Maraqlısı odur ki, gil əsgərlər bir-birinə bənzəmir. Onlar da insanlar kimi bir-birindən fərqlidir. Yəni qəlibə tökülməyib, ayrı-ayrı işləniliblər.

Bəs bu ordu hansı ehtiyacdən yaranıb. Nədən bu qədər vaxt və əmək sərf edilib? Məqsəd nə olub? Məsələn burasındadır ki, qədim Çin adətinə görə ölən imperatorla birlikdə məzara 4000 gənc əsgər diri-diri basdırılmalı idi. Bu, xalqın narazılığına səbəb ola bilərdi. Adəti pozmaq olmazdı. Xalqın qəzəbindən isə qorxmaq lazım idi. Bax o zaman hansısa ağıllı bir baş gil əsgərlər məsələsini düşündü. Hər ehtimala qarşı əsgər 4000 deyil, 8000 hazırlandı. Hər 1 diri əsgər əvəzinə 2 gil əsgər. Gil qurbanlar üzü Şərqa doğru, ölüm saçan xaqanın darmadağın etdiyi ərazilər istiqamətində basdırıldı.

ZƏRGƏR DƏQİQLİYİ İLƏ...

Gil əsgərlər zərgər dəqiqliyi ilə işləndi. Bir-birinə bənzər iki fiqur olmamalı idi. Və fiqurlar orduda döyüşən müxtəlif millətlərin nümayəndələrini əks etdirməli idilər – yəni təkcə çinlilər deyil, monqollar, uyqurlar, tibetlilər və s. Paltarlar, ayaqqabılar, dəbilqələr ən kiçik detallarına qədər dəqiqliklə işlənmişdi. Sonra isə sobada 1000 dərəcə istilikdə bişirilmiş və ən mahir rəssamlar tərəfindən təbii rənglərə boyadılmışdı.

OĞRULARA QARŞI GİL ƏSGƏRLƏR...

Neçə əsrdir ki, imperator məzarındaki xəzinə oğrular üçün əlçatmaz olub. Onların hər cəhdi həyatları bahasına başa gəlib. Bilirsənmi, xəzinəni kim qoruyur? Əlbəttə, gil əsgərlər. Təəccüblü olsa da, onlar öz işlərini layiqincə yerinə yetirirlər. Qərribə bir paradoks: bu gün imperator məzarının divarlarına hörülmüş gil kərpiclər qızıla çevrilib. Daha doğrusu, qızıl qiymətinə satılır. Tzin Şixuandi dövrünün bir gil kərpicini on minlərlə dollar qiymətindədir. Bir kərpicin sahibi onu Pekində əməlli-başlı bir villaya dəyişə bilər. Soruşsan, niyə belə baha? Deyərəm ki, bu "sehirli" gil kərpiclər Tzin xəzinəsinin və imperator qızıl taxtının harada basdırıldığı haqqında məlumat verə bilirlər.

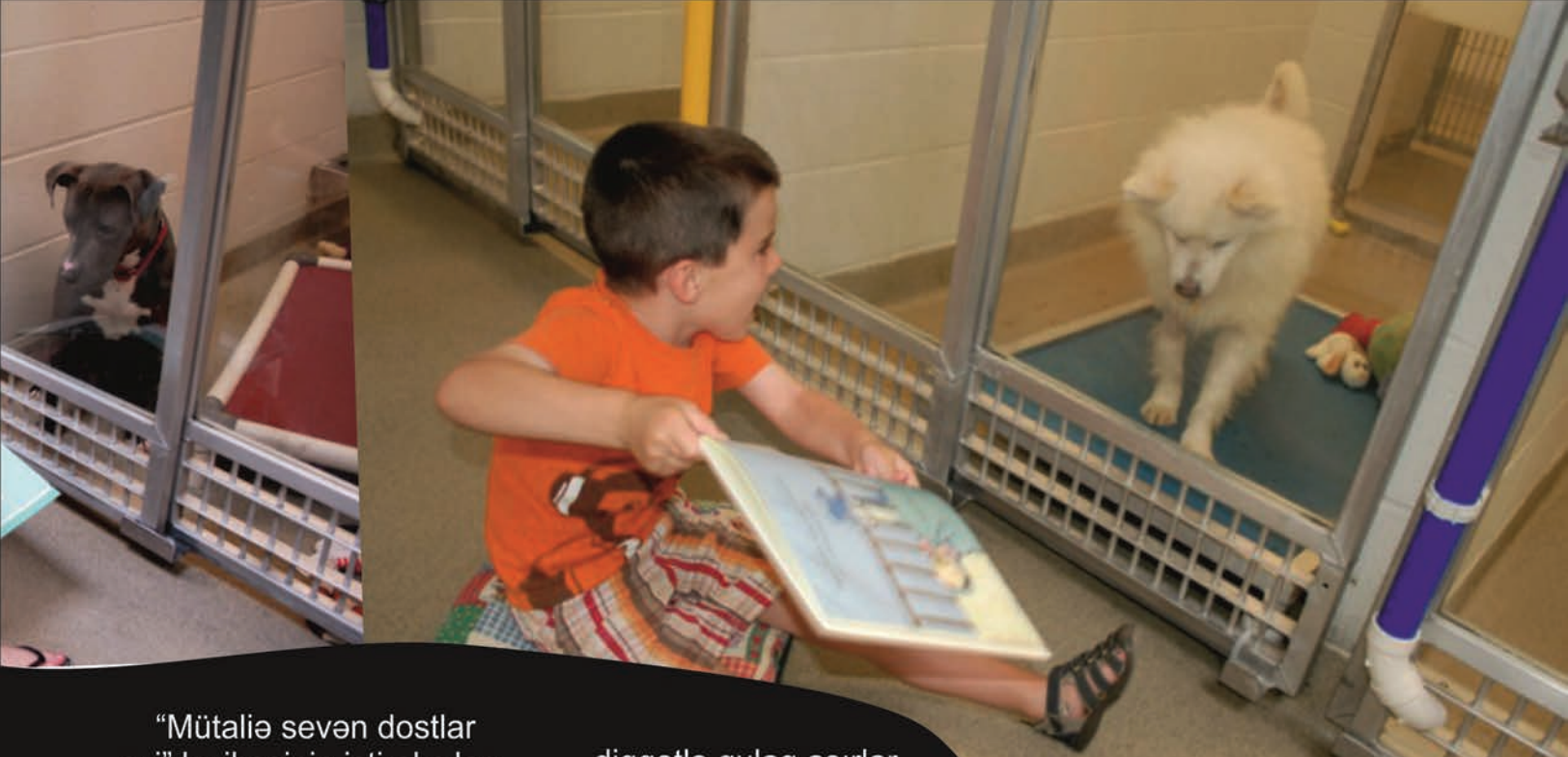
Əvvəlcə özün üçün oxumağı öyrən... Sonra sahibsiz itlər üçün. Missuri ştatında olduğu kimi. Bu ştatda qeyri-adi məşğələlər başlayıb – sahibsiz itlər üçün mütaliə saatları. İndi itlər uşaqlar oxuduğu nağılları dinləyir. Layihənin ideya müəllifi isə sahibsiz itləri saxlama

evinin direktoru Co Klepakidir. Klepaki bu işi ona görə arzuolunan hesab edir ki, İt Evinin hər bir sakini küçədən gəlib və saysız hesabsız əziyyətlərlə – aclıq, susuzluq, isti, soyuq, işgəncə ilə qarşılaşıb. O, belə hesab edir ki, itlərin bədənindəki mənfi hisləri, aqressiyanı, inamsızlığı, qorxunu yalnız bu yolla çıxartmaq olar.

Heç kəs evində küçə iti saxlamaq istəməz. Amma küçə itini insanlara inanmağa sövq edən mütaliə saati belə itləri hər bir ev üçün əvəzilməz edə bilər.

İdeya keçən il Milad bayramı ərəfəsində start götürüb və müvəffəqiyyətlə davam edir. İt Evidən evlərə götürülən mütaliəli itlər bu evin sevimlisinə çevrilə bilər.

SAHİBSİZ İTLƏR ÜÇÜN OXU

“Mütaliə sevən dostlar evi” layihəsinin iştirakçıları 6-15 yaşında uşaqlardır. Onlar gəlir, hərəsi bir itin qəfəsi qarşısında oturub ucadan sevimli nağılını oxuyur. Bu sahədə mütəxəsis olmaq üçün uşaqlar 10 saatlıq hazırlıq kursu keçir. Uşaqlar öz dördayaqlı dostunun dilini öyrənir: it sakitdir, yoxsa gərgin, sevinclidir, yoxsa kəderli. Onlar artıq bu anlarda nə edəcəklərini bilir. İtlər xeyirxah insanlara öyrəşir, sehirləyən nağıllara

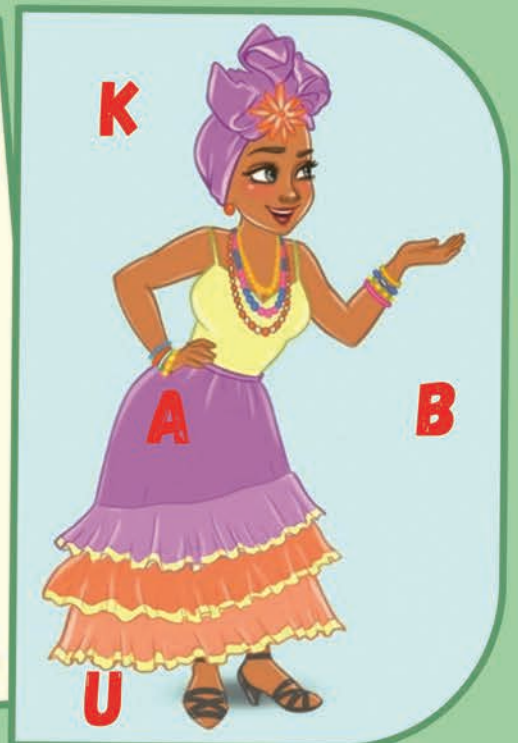
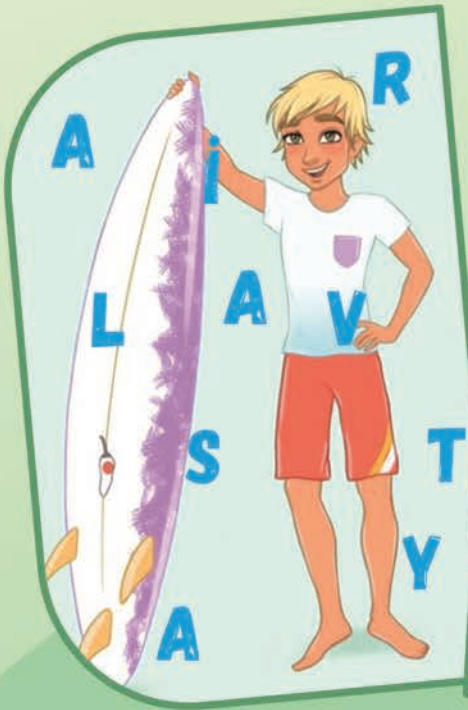
diqqətlə qulaq asırlar.

Bu ünsiyyət həm də uşaqların xeyrinədir. Hiperhərəkətliliyi və diqqət yayınıqlığı olan uşaqlar daha sakit və qayğıkeş olmağı öyrənir.

İt insana nisbətən yaxın gəlib diqqətlə dinləməyə başlayanda oxu proqramı bitir. Amma uşaqlar bura gəlməkdə davam edirlər. Axı onların mehriban səsi ilə oxunan nağıllara ehtiyacı olan küçə itləri saysız-hesabsızdır.

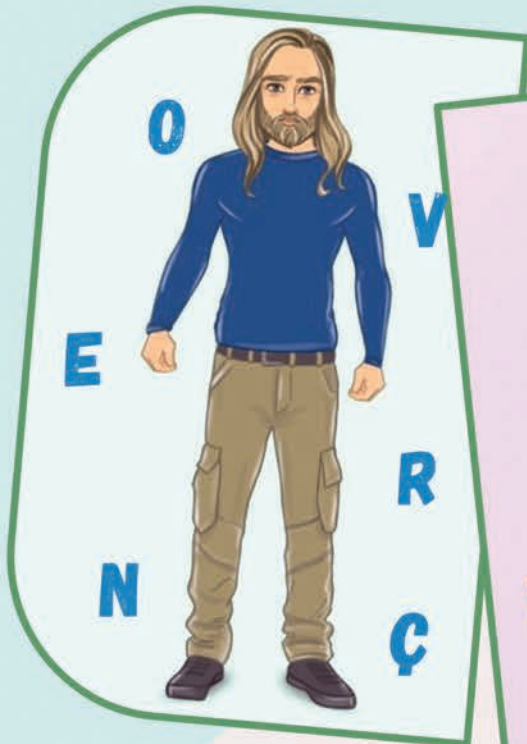

İNSANLAR VƏ ÖLKƏLƏR, YOXSA ÖLKƏLƏR VƏ İNSANLAR...

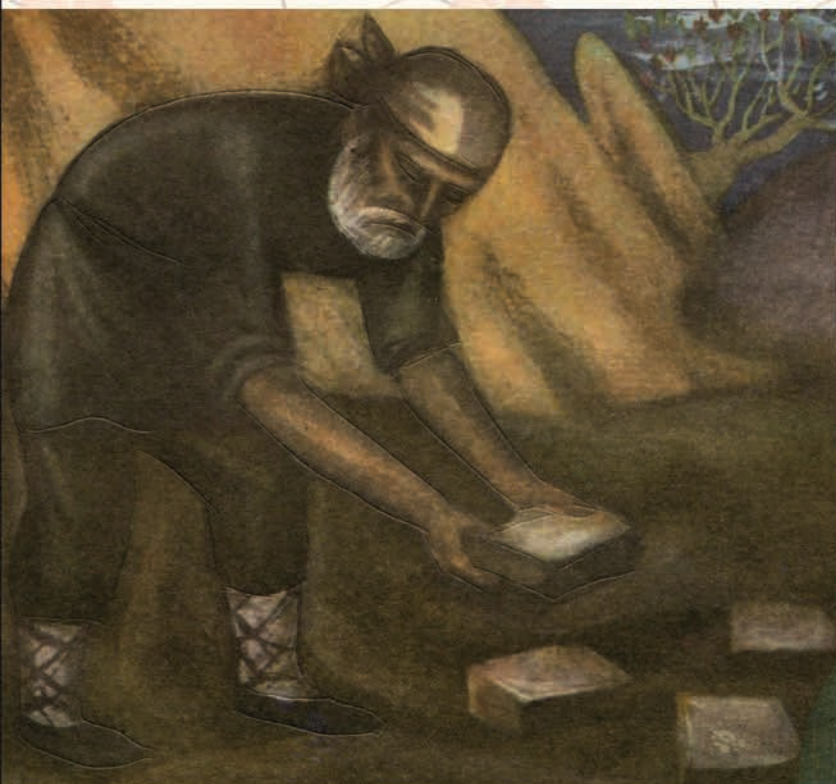

ƏGƏR ÖLKƏLƏR İNSAN OLSAYDILAR, NECƏ GÖRÜNƏRDİLƏR?! VƏ
YAXUD PLANETİN İSTƏNİLƏN NÖQTƏSİNDƏKİ İNSANLAR, YALNIZ VƏ
YALNIZ BURADA DOĞULA BİLƏRLƏR.. BAŞQA HEÇ BİR YERDƏ. BƏZƏN
DÜŞÜNÜRSƏN Kİ, İNSAN ELƏ DOĞULDUĞU ÖLKƏNİN ÖZÜDÜR..

ПОВЕСТЬ О СТАРИКЕ КИРПИЧНИКЕ

В землях Шама когда-то старик поселился. Ей-ей,
Был он с духами схож: он всегда сторонился людей.
Он рубаху свою плел из трав, и, хваля мирозданье,
Кирпичи он выделывал, чтобы добыть пропитанье.
Те, что бросили меч и прощенья стремились достичь,
Брали в землю с собою лишь только могильный кирпич:
Ведь того, кто во тьме, в смертной тьме, не имел покрывала,
Хоть и грешен он был, все же высшая воля прощала.
И работы нелегкой привычная шла череда,
И в привычное дело все больше влагал он труда.
И по воле небес некто юный, красивый на диво
К старику подошел, и взглянул, и промолвил спесиво:
«Чтоб тебя укорять, подыскать не сумею я слов.
Месишь глину, старик, но ведь ты не погонщик ослов.

Что ты бьешь по земле? Что работой позоришь ты небо?
Ты найдешь и без этого корку насущного хлеба.
Брось свои кирпичи, приведи всю работу к концу,
Образец твой негоден, к другому приди образцу.
Делать комья земли! Гнуть над ними без устали спину!
Сколько лет ты намерен с водою размешивать глину?
Вспомни, жалкий бедняк, что давно уже стал ты седым.
Не для старых твой труд. Предоставь же его молодым».

Молвил старец: «О юноша, речью неумной не трогай
Для тебя непонятого. Шел бы своею дорогой.
Знай, что делать кирпич подобает седым старикам.
Лишь носить кирпичи молодым поручают рукам.
Я за труд свой взялся потому, что в нем вижу поруку,
Что не стану к тебе за подачкой протягивать руку.
Я не нищий, о нет, и с алчбой не гляжу я вокруг,
Ем я хлеб, что добыт лишь трудом этих старческих рук.
Ты меня <не кори, я добытым довольствуюсь хлебом.
Коль тебе я солгал — да не буду помилован небом!»
И в смущенье великом, услышав спокойный ответ,
Порицатель ушел. Неразумный давал он совет!
Знать, на нашей земле много было увидено старым.
И за дело свое принялся он когда-то не даром.
В двери мира стучать не довольно ль тебе, Низами?
В двери веры стучать ты благое решенье прими.

İLBİZ

Mən bu şeiri əbəs yerə yazmamışam. İstəmişəm ki, yaşadığımız planetin ən qədim sakini olan ilbizləri yaxından tanıyasan. Onların necə xeyirxah olduğunu biləsən. Alimlər iddia edir ki, bu bapbalaca canlılar 500 milyon ildir ki, torpaq üzərində zərli izlərini qoya-qoya gəzir. Onlar qarınqulu deyillər və istənilən şəraitə uyğunlaşırlar. Dar keçidləri olan çanağa ilbiz başını və ayaqlarını bütün bədənini boyu keçən güclü əzələsinin köməyi ilə dartır.

İlbizlər həm suda, həm də quruda yaşaya bilir. İnsanlarla bir arada yaşama şəraitinə uyğunlaşırlar. Alimlərin fikrincə, ilbizlər biz onların haqqında düşündüyümüzədən daha ağıllıdırlar. Yəni ki, onlar düşünə və həyatlarını dəyişdirəcək bir çox qərarlar belə verə bilirlər. Təsəvvür edirsənmi, ilbizlər nəinki torpaqda, hətta ülgüc ağzında belə sürünsələr, bədənleri zədələnməz. Çünki onların sürünmək üçün açılıb-yığılan bədənleri elə bir sürüşkən maddə ifraz edir ki, bu maddə onları sürtülmədən qoruyur. Hər bir ilbiz ortalama 15 il yaşaya bilir.

—Ay ilbiz, ilbiz, ilbiz
Yolu üstə zərli iz.
Evindən çıx gəl bizə
Biz çay süzək ilbizə.
Ay ilbiz, ilbiz, ilbiz
Səni gözləyirik biz.
İlbiz dedi: — Siz gəlin
Öz də bir az tez gəlin.

Baxmayın, dardır yerim
Dostlara vardır yerim.
Dəmdədir çay da, aş da
Bişirilib lavaş da.
İlbizin evi burma
Gəz bu evi, oturma.
— Ay ilbiz, ilbiz, ilbiz
Yemək ver, çox açıq biz.

Əlverişsiz hava şəraitində onlar hətta yarım il də yuxuya gedə bilirlər. Havalar soyuyanda yarpağın və yaxud quru budağın altında gizlənmiş ilbiz başını və ayaqlarını çanağa çəkir, sonra çanağın ağzı yapışqanlı maddə ilə örtülür və zaman keçdikcə bu maddə quruyub bərkiyir. İstilər düşəndə oyanan ilbiz əvvəlcə yemək haqqında düşünür. Yalnız ac qarını doyurandan sonra nəsil artırmaq işlərinə start verir. İlbizlər bir dəfəyə 85 yumurta qoyur. Balalar 3-4 həftəyə çıxır. Onların çanağı şəffaf və saat əqrəbi istiqamətində burulmuş olur. Çox nadir hallarda sola burulmuş ilbiz çanağı ilə rastlaşmaq mümkündür.

Bu mehriban varlıqlar qrup halında yaşayır. Onlar qıdanı çeynəmir, ağızlarında təxminən 25 minə yaxın dişin yerləşdiyi sürtkəcdən keçirib udurlar. Suyu təkcə ağızları ilə deyil, bütün bədən səthi ilə içirlər. Çanaqdan çıxmış ilbiz qıdanın iyini 2 metrəndən ala bilər. Heç bir səs çıxartmaq qabiliyyətləri yoxdur. Sürfə, ot, yarpaq və cücülərlə qidalanırlar. Sübh tezdən yarpaqların üzərindəki şehi içməyi xoşlayırlar.

Bu zərif varlıqlar özlərindən 10 dəfə ağır yükü çəkə bilər. Ən böyük ilbiz Avstraliya dəniz ilbizidir. Onun ağırlığı 40 kq, uzunluğunu 30 sm olur. İlbizin çanağının rəngi torpağa və qıdaya uyğun olaraq dəyişir.

İngiltərədə tez-tez "ilbiz yürüşləri" keçirilir. İlbizlər yürüş yoluna düzölmüş kahı yarpaqlarının "izi" ilə sürünür. Ən sürətli ilbiz ən böyük kahı yarpağı ilə mükafatlandırılır. İlbizlər dünyanın bütün nöqtələrində yaşayır. Onların çanağından bəzək əşyaları düzəldilir, bəzi yerlərdə isə əti qida kimi istifadə edilir. Belə ölkələrdə ilbizlər xüsusi fermalarda çoxaldılır.

Mən göyün qonağıyam
Bəli, göy qurşağıyam.
Şimşək çaxandan sonra,
Yağış yağandan sonra,
Göy üzünə gəlirəm.
Gəlib par-par yanırım
Qövs kimi dayanıram.
Olsa da yeddi rəngim
Min rəngə boyanıram.
Elə əlvanam, əlvan
Təzətər, gümrah, cavan...
Rənglərə bürünürəm
Çox gözəl görünürəm.
Yağışın uşağıyam
Mən ki, göy qurşağıyam.
Elə parlağam, parlaq
Sarı, yaşıl, mavi, ağ!
Göydə yarım təkərəm
Yerə işıq tökərəm!
Olsam da göy qurşağı,
Sallanıram aşağı!
Göydə rəngli qolam mən,
İşıq dolu yolam mən.
Hamı üçün parlaram
Rənglərimi paylaram.
Mən öz vaxtımı bilib
Yavaş-yavaş itərəm.
Çiçəklərə çevrilib
Bir də yerdə bitərəm.

TOFIQ MAHMUD

Göyü, yeri sevirəm
Çiçəkləri sevirəm.
Sübh çağı şəh oluram
Qönçələrə doluram.
Görəndə bənövşəni
Fərəh bürüyür məni!
Saplağına qonuram
Heyrətimdən donuram.
Bu necə zərif çiçək
Harda vardır belə rəng?!
Qəribə iş görürəm
Rəngdən rəng götürürəm.
Nə gözəldir bağça-bağ
Məni çağırır zanbaq:
- Ləçəyimdə qal! – deyir
Bu rəngimi al, - deyir!
Ağ rəngi elə şəffaf,
Hava kimi təmiz, saf...
Sevirəm bu çiçəyi,
Qıfabənzər ləçəyi...
Qalıram bu ləçəkdə
Körpə kimi bələkdə.
Bu ağ rəngi seçirəm
Bir su kimi içirəm.

Görən zaman Laləni
Lalə çağırır məni.
Alır qoynuna, bəh-bəh
Məni qırmızı qədəh.
Bu rəngi içə-içə
Qalıram bütün gecə.
Çağırır boyçiçəyi
Çiçəklərin göyçəyi.
Yer verir qucağında
Ən zərif budağında.
Onun tünd sarı rəngi
Qəşənglərin qəşəngi.
Sanki öpüb gözümlə
Götürürəm özümlə!
Mən düşürəm çəpərə
Çəpərdən qantəpərə.
Alıb məni qoynuna
Salır dərhal boynuna.
Canı odlu bu çiçək
Görürəm, yanır
rəng-rəng...
O qədər qalıram mən,
Bu rəngi alıram mən!

Eh nə qədər çiçək var
Çiçəklər qədər rəng var.
Qərənfillər neçə cür
Neçə rəngdə görünür.
Füsunkar olur hədsiz
Açılan zaman nərgiz.
Qönçələrin incəsi
Qızılgülün qönçəsi.
Hələ noxud çiçəyi,
Alma, armud çiçəyi.
Hələ qızıl çiçəklər
Yaşıl-yaşıl çiçəklər.
Gülxətmi, novruzgülü
Çingülü, xoruzgülü
Ləçəyinə şəh düzen
Çobanyastığı, süsən...
İncigülü, nilufər,
Eh, çiçək var nə qədər!
Öpüb bu çiçəkləri
Götürürəm rəngləri!
Elə ki, çıxır günəş,
Dünyaya baxır günəş
Axtarır bizi bir-bir,
Xoruz kimi dənləyir...
Çevirib bir buxara,
Qaldırır buludlara.
Buludlar – beşiyimiz,
Evimiz, eşiyimiz!
Çaxan kimi şimşəklər
Qalxan kimi küləklər.
Daralan buludları,
Qaralan buludları
Vurur, dağdır, sökür,
Ağladıb yağış tökür.

Ya qızıl rəng damlalar,
Ya yaşıl rəng damlalar
Cərgə-cərgə düzülür,
Cərgə-cərgə süzülür.
Kəsilmədən arası,
Hər rəngin öz sırası...
Bürünübdür bir cərgə
Ya mavi, ya ağ rəngə.
Yağış yağır şırhaşır,
Sulardır aşıb-daşır.
Yerə çatmır o rənglər
İtib-batmır o rənglər,
Yağış dayanan kimi
Göydə açılan kimi
Günəşin odu, zəri,
İşıqladır rəngləri!

Mən göyün qonağıyam
Bəli, göy qurşağıyam.
Verib mənə rəngləri
Torpağın çiçəkləri.
İtsəm də birdən-birə
Qonaq gedirəm yerə.
Beləcə aram-aram
Təzədən yaranıram.
Gözəl hislərlə yanan
Ürəklər içindəyəm.
Sübh günəşlə oyanan
Çiçəklər içindəyəm.

Günəşin nəğməsi var...

Günəşin nəğməsi var:
Şüa-şüa işıqlar.
Bu od rəngli nəğməni
Sevir bütün uşaqlar.
Nəğmə kimi yayılan
Hər şəfəq bir incidir,
Uşaqların gülüşü,
Fərəhi, sevincidir.
Qızılgülə çevirir
Üzündə, yanağında,
Nəğmə olub səslənin
Qəlbində, dodağında.
Təbəssümə çevrilən
Bu şəfəqlər gözəldir.
Hörə-hörə uşaqlar
Qızıl çələng düzəldir.
Bütün dünya eşidir
Balaların səsinə.
Onlar üçün oxuyur
Günəş öz nəğməsini.

GÖY
QURŞAĞININ
RƏNGLƏRİ

FİLLƏRİN GÖZ YAŞI VƏ KƏPƏNƏKLƏR

Mabra Elephantophila — bu adda gecə kəpənəyi tanıyırsan? Yəqin ki, yox. Nə gizlədim, heç mən də tanımırdım. Hələ onun nə ilə qidalandığını bir bilsən?! Maraqlıdır, hə? Danışım... Bu kəpənəklər fillərin göz yaşları ilə qidalanırlar. Sən demə, fillərin göz yaşı təkəcə duz və sudan ibarət deyilmiş, həm də qiymətli mikroelementlərlə zəngin qida növü imiş. Və kəpənəklər bu göz yaşı ilə elə məharətlə qidalanırlar ki, bundan ağlayan filin heç xəbəri belə olmur. Zərif və ehtiyatlı kəpənəklər bizim mövcud atalar sözündəki kimi “Gözdən tük aparır”, — deyə bilməsək də, “Gözdən yaş aparır” məsəlini ustalıqla həyata keçirirlər. Başqa heyvanların və hətta insanın da göz yaşı ilə qidalanan kəpənəklər də var. Onlar da elə bu kəpənəklərin qohum-qardaşdır...

QIZIL GƏTİRƏN AĞAQLAR

Avstraliyada bitən evkalipt ağaclarının qabığında və yarpaqlarında qızıl dənəcikləri aşkar edilib. Bu da olub Avstraliyanın yeni gəlir mənbəyi. Yəqin ki, bundan kenquruların hələ xəbəri yoxdur. Yoxsa onlar yalnız evkalipt yarpağı ilə qidalanırlar... Təkəcə evkalipt yox ha... Həm də akasiya. Sən demə, bu ağacların kök sistemi quraqlıq zamanı su dalınca yerin ən dərin qatlarına işləyir. Və qəfildən rast gəldikləri qızıl yataqlarından şoka düşürlər. Kim olsa, düşməz ki... Yerin dərin qatları, susuz ağac kökləri və parıldayan sarı qızıl. Və başlayırlar qızılı canlarına çəkməyə. Aaa... Nə danışırısan?! Kimsə Avstraliyaya evkalipt ağaclarından qızıl dərməyə gedir?! Yox... Bunu etməsin. Çünki yarpaqlarda aşkar edilən qızılın konsentrasiyası milyardda 80 hissə, qabıqda isə - 4 hissədir. Bu qızıl zərrəcikləri gözlə görünür, əllə tutulmur... Amma bu ağaclarda pul bitməyi faktını heç kəs inkar edə bilməz...

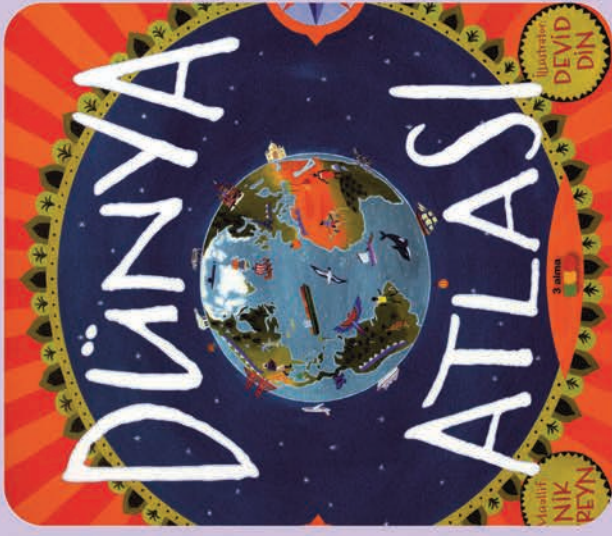
AĞAC ŞİRƏSİNDƏN PLAŞ

Amazon hinduları hələ lap qədim zamanlardan ağac gövdəsinin çapıqlarından axan südə belə ad veriblər — kauçuk (“kay” — ağac, “uçu” — göz yaşı). Bu bitki mənşəli polimerlə ilk tanış olan səyahətçi Xristofor Kolumb olub. O, görüb ki, hindular ağacın gövdəsindən axıb qazılmış çalaya toplanan mayeyə ayaqlarını salır və maye ayağın ətrafında bərkiyib “qaloşa” çevrilir. Müasir elm isə kauçukgətirən daha bir ağac aşkarlayıb. Yeni kauçuk məhsulu hesab edilən latekslə ilk təcrübələr şotland kimyaçısı Çarlz Makintoş tərəfindən aparılıb. Və alınan məhsuldan ilk sukeçirməyən plaşlar hazırlanıb. Və bu plaşlar alimin şərəfinə “makintoş” adlandırılıb.

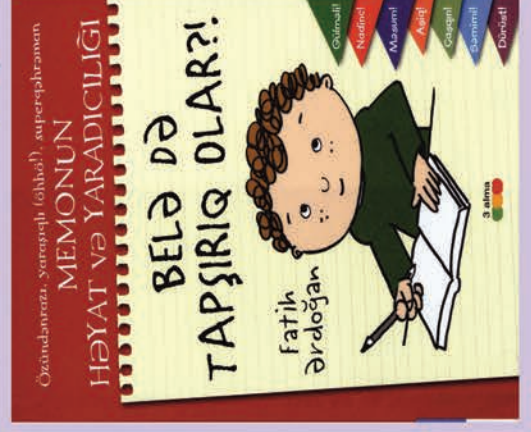
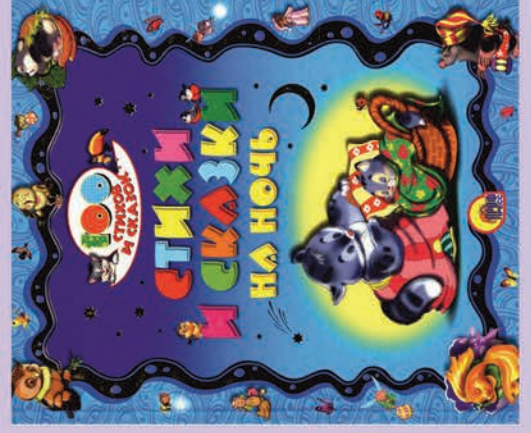
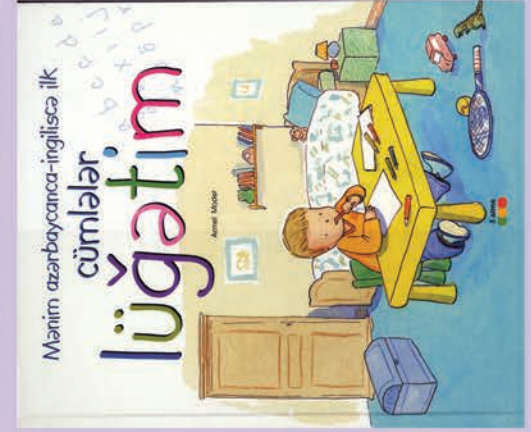
DİZEL YANACAĞI İSTEHSAL EDƏN AĞAC

Copaifera langsdorffii — bu ağac adıdır. Benzindoldurma məntəqəsi deyil. Amma bu ağacın şirəsi dizel yanacağı asanlıqla əvəz edə bilər. Sərvətə bir bax... Bir ağac ildə 50 litr dizel yanacağı istehsal edə bilər. Belə çıxır ki, hər bağ sahibi bağında 4-5 ədəd “dizel ağacı” əksə, bağın da, evin də illik xərcini çıxarda bilər...

Nik Kreyn "Dünya Atlası"
Planete aid təsvürlerinizi genişləndirərək səyahətə başla. Bu yolda bələdçin Yer planetinin heyranı, BBC kanalının aparıcısı Nik Kreyndir.

Дж.М. Барри
"Питер Пэн"

Шотландский драматург и романист, наиболее известный взрослым и детям всего мира как автор удивительной книги о Питере Пэне — мальчишке, который не захотел вырасти.

Мənim
cümələrlər lüğətim

Uşaqlar cümlə qırmağı öyrənkən bunu eyni zamanda iki dildə edə bilərlər. Bu kitab uşaqlara əsas lüğəti öyrətməklə yanaşı iki müxtəlif dildə sözləri cümlələrdə və ya mətlərdə istifadə etməyə kömək edir.

100 СТИХОВ И СКАЗОК. СТИХИ И СКАЗКИ НА НОЧЬ

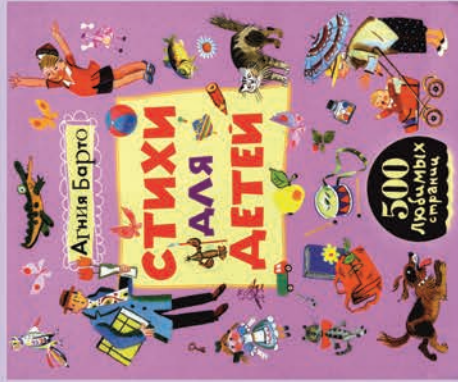
Большой иллюстрированный сборник «Стихи и сказки на ночь» составляют произведения разных жанров: колыбельные, русские сказки, басни.

Belə də tapşırıq olar?

Fatih Ərdoğan
Memonun müəlliməsi ona elə bir tapşırıq verir ki, bütün sinif qəhqəhə ilə gülmür (nə olduğunu deyə bilməmə!).
Gizli bir superqəhrəmana qarşı da heç belə iş tutarlarmı?!

Cerom K. Cerom.
Q ayıqda üç kişi (iti saymasaq)

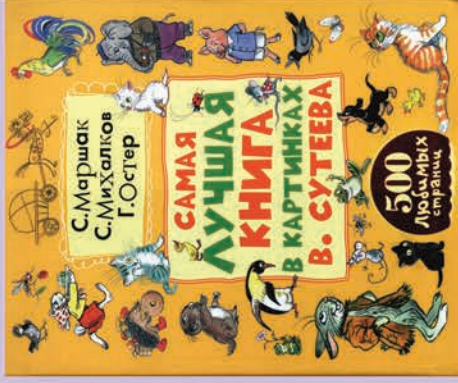
Povest seyahətə çıxan üç dostun yol sərgüzəştlərinə - üzleşdikləri "qəzavü-qəder" in təsvirinə həsr edilib.

Агния Барто "Стихи для детей" Серия "500 любимых страниц" В эту большую и красочную книгу вошли самые лучшие стихотворения любимой детской поэтессы Агнии Львовны Барто. Для младшего школьного возраста.

Х.К.Андерсен "Самые лучшие сказки" Серия "500 любимых страниц" На страницах этой книги перед вами предстанут 50 самых лучших волшебных сказок Ханса Кристиана Андерсена, самого известного сказочника всех времён и народов.

С.Маршак, С.Михалков, Г.Остер "Самая лучшая книга в картинках В. Сутеева" Серия "500 любимых страниц" "Самая лучшая книга в картинках В. Сутеева" - это сборник сказок и стихотворений таких детских поэтов и писателей, как С. Маршак, К. Чуковский, В. Сутеев и многих-многих других.

infoqrafika seriyasından olan kitablar hər şeyi öyrənməyə can atan oxucuları yaşlarına müvafiq səviyyədə rəngarəng, maraqlı oyunlarla dolu informasiya daşıyan qrafiklərlə təmin edir.

ƏHALİ HAQQINDA İNFOQRAFIKA
ƏTRAF MÜHİT HAQQINDA İNFOQRAFIKA
HAVA HAQQINDA İNFOQRAFIKA
HEYVANLAR HAQQINDA İNFOQRAFIKA

İT SERFİNGİ

Özümüzdən çox danışdıq. İndi keçək dördayaqlı dostlarımıza. Söhbətimiz İt serfinqi haqqındadır. Dünyada belə bir idman növü mövcuddur. Serfinq çempionatları təkcə insanlar arasında deyil, həm də itlər arasında keçirilir. Əlbəttə, yəqin ki, bu ideyanın müəllifi itlər deyil. Onların ağına belə gəlməzdi serfinq lövhəsinin üzərinə oturub, atılsınlar dalğaların qoynuna. Bunların hamısını insan düşünüb. Bilmirəm bununla itlərə yaxşılıq edib, ya pislik, amma onu bilirəm ki, insan özü də itlərlə birlikdə dalğaların qoynuna atılır. Serfingist iti dənizə tək buraxmaq qadağandır. İtin oturduğu serfinq lövhəsi dalğanı hiss etdikdən sonra it və lövhə sərbəst buraxılır.

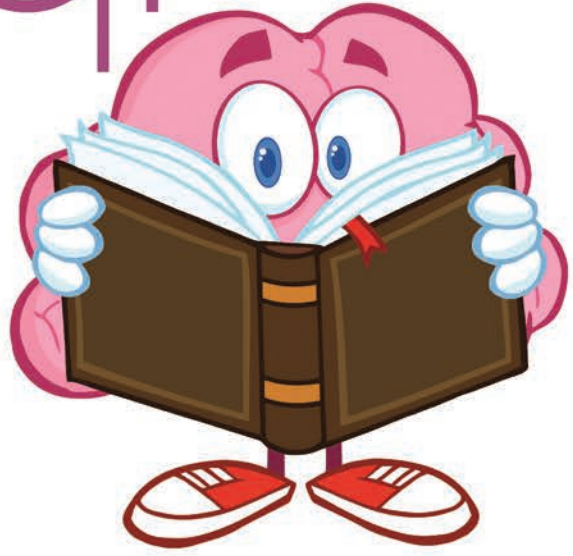
İştirakçı itlər çəki kateqoriyalarına bölünür və onlara xilasedici jilet geyindirilir. Onların oyununu mütəxəssislərdən ibarət jüri qoyumətləndirir. Əsas qiymət itin işləmə texnikasına və özgüvəninə verilir. İştirakçı it lövhə üzərində 5 saniyə ərzində davamlı sürüşə bilirsə, deməli o əsl serfingistdir.

Bu yüksək əhvali-ruhiyyə bəxş edən idman növünün əsas məqsədi isə cəmiyyəti heyvanların probleminə cəlb etmək və xeyriyyə üçün vəsait toplamaqdır.

İtlə serfinq – sadəcə qeyri-adi əyləncə deyil, o, itlərə daha diqqətli və dəqiq olmağa və sərrast komandalar yerinə yetirməyə kömək edir.

Məntiqi ? sual

Göldə suzanbaqları

Gölün üzündə bir suzanbağı var. O, bütün günü böyüyüb gözəlləşir və çoxalır. Beləliklə, hər gün suzanbaqlarının tutduğu ərazi iki dəfə artır. Bir aydan sonra gölün bütün səthi suzanbağı ilə örtülür. Əgər əvvəlcədən göldə iki suzanbağı üzsəydi, gölün səthi neçə günə bütünlüklə suzanbaqları ilə örtülərdi?

Müəllif hüquqlarının qorunması

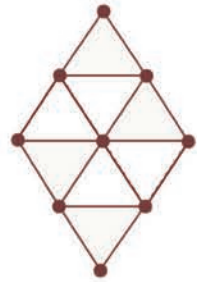
Çap məhsulunu pirat nəşirlərdən qorumaq üçün lüğət və atlas tərtibçiləri hansı üsuldən istifadə edirlər?

Ayaqqabı istehsalı

Bir istehsalçı ayaqqabı firmasının rəsmiləri belə bir qeyri-adi qərar qəbul ediblər – bir şəhərdəki fabrik sağ tay, digər şəhərdəki isə sol tay çəkmələri istehsal etsin. Bu qərar qəbul ediləndən sonra firma iflasdan xilas ola bilib. Necə düşünürsən, firmanı iflasa aparan səbəb nə idi?

Büllur şəbəkə

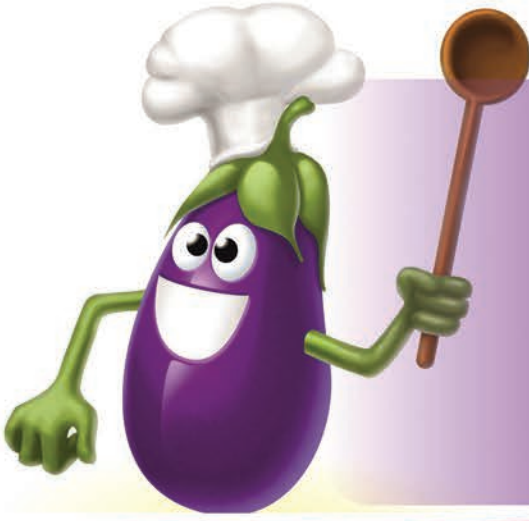
Şəkildə atomlardan ibarət büllur şəbəkə verilib. Atomların birləşməsindən 8 bərabərtərəfli üçbucaq alınıb. 4 birləşdirici bəndi elə götürün ki, şəkildə 4 bərabərtərəfli üçbucaq alınsın.

1. Dörd (qaşıqların sayına görə)
2. Onlar bu gün gəlməyiblər, çünki çadırın üzərində hörümçək var.
3. Kənd uzaqda deyil, çünki heç bir turist özü ilə canlı toyuq götürməz. Deməli, toyuq özü gəlib.
4. Ağacların şimal tərəfdən budaqları daha seyrəkdir. Və elə həmin tərəfə də tonqalın alovu əyilir.
5. Kölgə qərbə tərəf düşür, deməli günəş şərqdən çıxır. İndi səhərdir.
6. Əzizə kəpənək tutur.
7. Camal toyuğun şəklini çəkir (yol çantasının üzərindəki hərf). Deməli, bu gün növbətçi – Şamildir. Dünən Fərid olub.
8. Səlim ayın 8-də növbətidir. Qarpıza və kəpənəklərə görə deyə bilirik ki, avqust ayıdır.

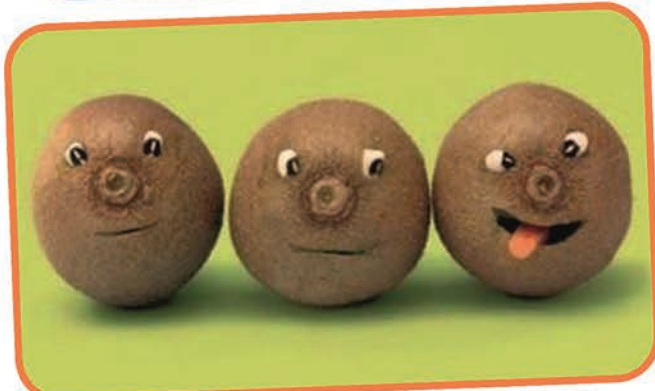
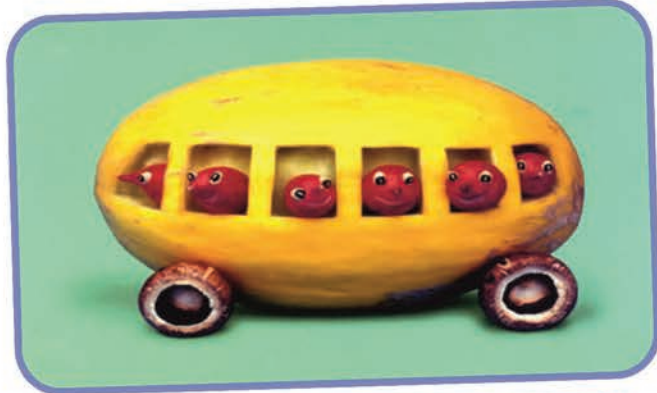
Cavab:
Qrenlandiyanı təxminən 982-ci ildə skandinaviyalı Erik Rıjij kəşv edib. O, istəyirdi ki, onun kəşv etdiyi adada insanlar məskunlaşsın və elə onların diqqətini cəlb etmək üçün adaya "Yaşıl torpaq" adını verib (ingilis dilində qrenland – "yaşıl torpaq").

İstedadlı insan üçün hər bir məkan yaradıcılıq emalatxanası, istənilən məhsul yaradıcılıq məhsulu ola bilər. Meşədə, parkda, bostanda, dirrikdə, mətbəxdə o qədər maraqlı əl işləri üçün xammal ola biləcək material var ki... Sadəcə, düşünən baş, bacaran əl, işləmək həvəsi, əməksevərlik... Vəssalam.

Belə olan halda, adicə badımcan,
limon, balqabaq, gül kələm,
yerkökü, bibər, zeytun, xiyar, daha
nə bilim nə, çevrilib elə şəklə düşər
ki, mat qalarsan. Onlar danışar,
yeriyər, gülümsünər, təəccüblənər
və s. Burada çətin heç nə yoxdur.
İdeya bizdən, hazırlamaq səndən.
Uğurlar...

**Azərbaycan Respublikası
Ədliyyə Nazirliyində
qeydiyyatdan keçib.**

**Qeydiyyat nömrəsi:
№ 3926 – 06.11.2014**

2006-cı ilin noyabrından çıxır.

**Təşkilati dəstək:
Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi**

**Təsisçi:
F.Köçərli adına Respublika
Uşaq Kitabxanası**

**Baş redaktor: Şəhla Qəmbərova
Redaktor: Sevinc Nuruqızı
Korrektor: İlahə Quliyeva
Bədii tərtibat: Gülnar Qurbanova
Üz qabığında: Cavid Qurbanlı**

**Müəlliflik hüququ F.Köçərli adına
Respublika Uşaq Kitabxanasına
məxsusdur.**

**Xüsusi icazə olmadan jurnalın
sürətini, elektron variantını çap
etmək və yaymaq qanuna ziddir.**

**Jurnalımıza abunə olmaq
istəyirsinizsə, yuxarıdakı ünvana
müraciət edə bilərsiniz.**

**Ünvan: Bakı AZ1022 S.Vurğun
küçəsi 88**

**Tel: (+99412) 5970851,
Faks: (+99412) 5970879.**

**web: www.clb.az
facebook: fb.com/clb.az**

**«Aspoliqraf LTD» nəşriyyat-
poliqrafiya müəssisəsinin
mətbəəsində hazır diapozitiv
lərdən çap olunmuşdur.**